

جهت گیری برنامه ی درسی در آموزش عالی

لادن سلیمی ۱ و علیرضا افشاری فرد ۲

۱-استار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

۲-دانشجو، دکترای علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

چکیده

هدف این پژوهش، جهت گیری برنامه ریزی درسی در آموزش عالی است. تحقیق حاضر از نوع توصیفی - اسنادی (کتابخانه ای) با روش فیش برداری می باشد. داده های پژوهش با مطالعه کتب مربوط به موضوع، پایان نامه تحصیلات تکمیلی، مقالات مندرج در مجلات موجود، سایت های اینترنتی و تعامل با متخصصین آموزشی جمع آوری شده و با روش بردی تحلیل گردید. نتایج به دست آمده در سیر تحول آموزش عالی نوین ایران، به لحاظ آموزشی و درسی نشان داد از سال ۱۳۱۳ تا ۱۳۴۶ سیستم آموزشی ما غیر متمرکز بوده که از سال ۱۳۴۶ تا ۱۳۵۹ سیستم نیمه متمرکز شده و از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۷۸ سیستم آموزشی متمرکز بوده رابه خود اختصاص داده است. از دیدگاه صاحب نظران با توجه به شرایط و الزامات از سال ۱۳۷۹ واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاه های واجد شرایط آغاز شد. اما با شروع برنامه ی چهارم توسعه (۱۳۸۴) سیستم آموزشی متمرکز بر دانشگاه ها حاکم شد. از سال ۱۳۹۲ شاهد برنامه ریزی درسی نیمه متمرکز در حوزه ی آموزش عالی می باشیم.

واژگان کلیدی: جهت گیری برنامه ریزی درسی، سیستم آموزشی متمرکز، سیستم آموزشی نیمه متمرکز، سیستم آموزشی غیر متمرکز

مقدمه

جهت گیری برنامه درسی (curriculum orientatio)

اصطلاحات تخصصی حوزه ی برنامه ی درسی است که اجماعی درباره ی مفهوم سازی آن نرسیدند و استاندارد نشده و باواژه های ایدئولوژی برنامه درسی، باور برنامه درسی، رویکرد برنامه درسی، جهت گیری ارزشی تربیتی و جهت گیری برنامه درسی به شکل مترادف استفاده شده است.

تعریف جهت گیری برنامه ی درسی :

به مجموعه ی باورهای مشترک پیرامون عناصر برنامه ریزی درسی (آرمان، اهداف کلی و اهداف عینی) محتوا، استراتژی های تدریس و ارزیابی آموزشی گفته می شود.

آموزش عالی: زیرساخت های نظام آموزشی کشور آموزش عالی می باشد که وظیفه ی تربیت نیروی متخصص در حوزه های مختلف را برعهده دارد. آموزش عالی شامل قلمروهای پژوهش، آموزش، مشاوره، ارزیابی، برنامه ی درسی و... غیره است و نیازمند یک جهت گیری راهبردی است.

ارتباط برنامه ی درسی با آموزش عالی:

برنامه ی درسی نقش اساسی در متحول شدن آموزش عالی دارد زیرا از طریق برنامه ی درسی به اهداف مطلوب دست می یابد. برنامه ی درسی آئینه ی تمام نمای پیشرفت جامعه و پاسخگوبه نیازهای در حال تغییر هستند. (بارنت و کوات ۲۰۰۵)

تاریخچه جهت گیری برنامه ی درسی :

در بررسی تاریخچه ی آموزش عالی نوین ایران از لحاظ آموزشی و درسی از سال ۱۳۱۳_۱۳۴۶ سیستم غیر متمرکز، از سال ۱۳۴۶-۱۳۵۹ سیستم نیمه متمرکز، و از سال ۱۳۵۹_۱۳۷۸ سیستم متمرکز را به خود اختصاص می دهد. اما حرکت از برنامه ریزی متمرکز به سمت غیر متمرکز در آموزش عالی با توجه به شرایط و الزاماتی که از دیدگاه صاحب نظران در آموزش عالی جلوه گر هستند، از سال ۱۳۷۹ با واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاه های واجد شرایط آغاز شد. (موسی پور و همکاران ۱۳۸۴).

از شروع برنامه ی توسعه ی چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴) سیستم متمرکز بر برنامه درسی دانشگاه حاکم شد و از سال ۱۳۹۲ و در اواسط برنامه ی پنجم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۰) و آغاز برنامه ی ششم (۱۳۹۶ به بعد) شاهد نظام برنامه ریزی درسی نیمه متمرکز در آموزش عالی می باشیم.

در این مقاله ی مروری می خواهیم بررسی کنیم سیر تحول و جهت گیری برنامه ریزی درسی در آموزش عالی چگونه بوده است؟ دهه ی نخست انقلاب روند عادی و متعارف برنامه ریزی علمی و تخصصی برای توسعه ی اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی ۵ ساله و ۲۰ ساله به تعویق افتاد و منشأ آن شرایط جنگی و به هم خوردن الگوهای پیشین مدیریت و برنامه ریزی کشور بود. در پایان جنگ تحمیلی و لزوم سازندگی، کشور نیازمند بازسازی و ارتقای کمی و کیفی بود تا پاسخگوی تقاضای ورود جوانان به دانشگاه ها و تربیت نیروهای متخصص مورد نیاز برای بازسازی کشور بود. بنابراین مراکز آموزش عالی گسترش یافت. دانشگاه ها کارخانه ی نیرو سازی و جامعه پذیری و تامین کننده ی نیروی ماهر بود.

جهت گیری برنامه ی درسی :

محققان طرح طبقه بندی برنامه ریزی درسی آیزنر-والنس ۱۹۷۴ مک نیل ۱۹۹۶؛ میلر ۱۹۸۳؛ شوبرت ۱۹۸۶؛ آیزنر و والنس (۱۹۷۴) شناخته شده های جهت گیری برنامه ریزی درسی هستند که جهت گیری برنامه ی درسی را به ۵ طبقه تقسیم کردند. جهت گیری برنامه ی درسی ۵ طبقه است که مشتمل است از:

۱- فردگرایی :

سرچشمه ی نوشته های افلاطون است متمرکز بر ریاضی، موسیقی و ادبیات منعکس کننده ی مطالعات سنتی بدون توجه به علائق و نیاز یادگیرنده

۲- بازسازی اجتماعی :

مروج توانایی دانش آموزان جهت حل مسئله و مشکلات اجتماعی و مشارکت در جامعه و در دوران پیشرفت گرایان جان دیویی است. هدف تعلیم و تربیت ترویج و ایجاد تغییر اجتماعی در جهت بهبود وضعیت انسان است. پایه و اساس آن ارتباط میان منافع و علائق دانش آموزان و مسائل فرهنگی است.

۳- فرایند شناختی :

هدف توسعه ی توانایی تفکر دانش آموزان است. یادگیری تفکر پایه ی یادگیری مادام العمر است.

۴- خود شکوفایی (انسان گرایانه):

هدف تربیت جنبه ی عاطفی اجتماعی و شادکامی است. هدف تربیت ارائه ی فرصت جهت ارتقا و رشد شخصیت دانش آموزان است.

۵- برنامه ی درسی فن آوری :

ریشه در روانشناسی رفتاری انسان دارد. کاراسکینر شرطی سازی رفتار انسان در اصلاح خود است. انسان رفتار را اصلاح می کند و تغییر می دهد (جویس و همکاران ۲۰۰۰، ۲۲) زیربنای حل مشکلات عملی در سطح محلی است.

تاریخچه ی بررسی جهت گیری برنامه ریزی درسی در آموزش عالی

دوره های تحول برنامه ی درسی

دوره ی عملگرایی (۱۳۵۷-۱۳۱۳)

۲- دوره ی فرهنگی مذهبی (۱۳۶۲-۱۳۵۹)

۳- دوره ی تمرکززدایی (۱۳۷۹-۱۳۶۳)

۴- دوره ی تمرکززدایی (۱۳۷۹-۱۳۸۴)

در بررسی تاریخچه ی آموزش عالی نوین ایران از لحاظ آموزشی و درسی از سال ۱۳۱۳_۱۳۴۶ سیستم غیر متمرکز، از سال ۱۳۴۶-۱۳۵۹ سیستم نیمه متمرکز، و از سال ۱۳۵۹_۱۳۷۸ سیستم متمرکز را به خود اختصاص می دهد. اما حرکت از برنامه ریزی متمرکز به سمت غیر متمرکز در آموزش عالی با توجه به شرایط و الزاماتی که از دیدگاه صاحب نظران در آموزش عالی جلوه گر هستند، از سال ۱۳۷۹ با واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاه های واجد شرایط آغاز شد. (موسی پور و همکاران ۱۳۸۴).

از شروع برنامه ی توسعه ی چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۸) سیستم متمرکز بر برنامه درسی دانشگاه حاکم شد و از سال ۱۳۹۲ و در اواسط برنامه ی پنجم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۰) و آغاز برنامه ی ششم (۱۳۹۶ به بعد) شاهد نظام برنامه ریزی درسی نیمه متمرکز در آموزش عالی می باشیم.

انواع جهت گیری برنامه درسی

۱- عملی ۲- نظری

۱- عملی بر اساس نظام ارزشی معلمان و اساتید در محیط واقعی مدرسه و کلاس و دانشگاه است.

تفسیر و برداشت از برنامه ی درسی - تجربه و اعتقاد معلم

اقسام جهت گیری برنامه ریزی درسی

۱- عقل گرایی آکادمیک

نفس اصلی رشد قوای ذهنی از طریق موضوع درسی است.

۲- برنامه ی درسی به عنوان فناوری رفتارگرایی

تکنولوژی انتقال دانش است نه فرایند دانستن و یادگیری، در این جا کارکرد برنامه درسی اثرگذاری روی اهداف تعیین شده است.

۳- دیدگاه رشدوتوسعه ی فرایندهای ذهنی و عقلی

برنامه ی درسی درخدمت رشدوتوسعه ی فرایندهای ذهنی است. این دانش آموزاست که محورآموزش وتعلیم وتربیت است نه دانش آموزمنفعلی که دانش به اومنتقل شود.

۴- دیدگاه انسان گرایی

فردمحورومنبع اطلاعات وتصمیم گیری درسی است. معلم درتهیه ی برنامه درسی بادانش آموزهمفکری دارد، زیربرنامه درسی ازپیش تهیه شده مطابق بانیازدانش آموزودانشجونیبست .

۵- دیدگاه بازسازی اجتماعی - تطابق اجتماعی

نیازجامعه برنیازفردمقدم است. دونظریه ی ۱- حال نگر ۲- آینده نگرهردووجه اشتراکی دارندوآن این است که جامعه منبع اطلاعات برنامه ی درسی است .

۶- دیدگاه به گزینی شوآب

رویکردنظریه فلسفی نیست بلکه رویکردی برای حل عملی مشکلات یک بوم خاص است .

موادوروش ها

این مقاله مروری ازنوع توصیفی اسنادی (کتابخانه ای) باروش فیش برداری می باشد و برای گردآوری داده های پژوهش به کمک مطالعه ی کتب مربوط به موضوع پایان نامه های فارغ التحصیلان، مقالات مندرج درمجلات وسایت های مختلف اینترنتی، منابع وماخذردانشگاه هاهمچنین تعامل بامتخصصین آموزشی جمع اوری سپس باروش جرج زداف بردی تحلیل گردید.مدل بردی برای پژوهش تطبیقی شامل چهارمرحله ی توصف، تفسیر،همجواری ومقایسه است .

جهت گیری های جزئی برنامه درسی

جهت گیری هادرسه مقوله ی الف - پرورش نوآوری ب-انعطاف پذیری ج-تجربه وعمل زمان تحصیل

۱- جهت گیری های شناختی

توجه به حل کردن مسئله، تفکرمنطقی، تفکرخلاق

۲- جهت گیری اجتماعی اخلاقی

الف -توجه به پرورش مهارت های ارتباطی کلامی وغیرکلامی

ب-محافظت ازارزش های فرهنگی وتوجه به کثرت گرایی فرهنگی وحقوق بشرودموکراسی

ج-توجه به مسائل جامعه ی محلی، ناحیه ها، ملی، جهانی همچون عدم عدالت، فقر، نابرابری رشد

۳- توجه به مقوله های جهانی شدن و بین المللی شدن

الف -پرداختن به موضوع جهانی شدن دریک موضوع برنامه ی درسی واحدواختیاری یاآموزش عمومی

ب-پرورش شهروندجهانی در قالب بین المللی شدن آموزش عالی

۴- توجه به کاربرد تکنولوژی روز

الف-دسترسی به ژورنال های الکترونیکی

ب-ارائه ی سخنرانی توسط کامپیوتر

ج-مباحث الکترونیکی گروهی

د-انتشار الکترونیکی نوشته ها

اقسام جهت گیری برنامه ی درسی درآموزش عالی

۱-حیطه ی تخصصی

یعنی یعنی ویژگی اساسی مختص حیطة ی خاصی ازدانش بشری است .

کارکردحیطه ی تخصصی پرورش نیروی انسانی متخصص وموردنیازبخش های مختلف جامعه است .

ب حیطة ی پژوهش وتوسعه ی دانش بشری

کارکردآن پرورش پژوهشگران شایسته درهمه ی تخصص هاست ویژگی هایی که برای توسعه ی جامعه ی بشری لازم است .

ج-پرورش معلمان ومربیان

حیطه ی وسیع تخصصی است .

ازیابی معلم

۱-ارزیابی تکوینی که باداده هاقضاوت می شود.

۲-ارزیابی پایانی عملکردکه باآزمون همراه است .

ارزیابی معلم ازطریق مصاحبه ،آزمودن دانش ومهارت ونگرش،نظرهمگنان ،مشاهده درکلاس،نظرخواهی دانشجویان،خودسنجی معلم ،ملاحظه ی رشدصلاحیت های تخصصی حرفه ای معلم ،صورت می پذیرد.

عوامل کارایی معلم

۱-آخرین مدرک تحصیلی ۲-آموزش ضمن خدمت ۳-سن ،تجربه ی تدریس ۴-ترک خدمت (استعفاپایاننشستگی)۵-رشته ی

تحصیلی ۶-محل تولد۷-توانایی تخصصی ۸-توانایی کلامی ۹-نگرش ۱۰-دردسترس بودن

شماره ی صو۲مدرک وضمن خدمت نشانه ی آمادگی جهت خدمت است .مرتبط بودن رشته نیزجهت تسلط درتدریس است

.توانایی کلامی معلم دربرقراری ارتباط بادانش آموزاهمیت داردوسن ونگرش معلم ودردسترس بودن یرای بازدهی واثربخشی است .

د-آموزش عمومی

وظایف آموزش عالی دررشته های علمی خود،اهداف ورسالت هاو وظایف همچون پرورش شهروندخوب ،متعهد،مسئول ،خلاق

،تواناوانتقال میراث فرهنگی وارزش هاست که از اهمیت بسزایی برخوردارهستند.

جهت گیری های برنامه های درسی در دوره عمل گرایی ۱۳۵۷-۱۳۱۳

جدول 1: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره عمل گرایی در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	ابعاد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره ی عمل گرایی در نظام آموزش عالی	دوره ی عمل گرایی	فرایند	فرایند برنامه ریزی درسی تولید اجرا ارزشیابی در دانشگاه و در اختیار گروه های تخصصی و با مشارکت اعضای هیئت علمی صورت می گرفته است	1. جهت گیری های ایدئولوژیک ملی میهنی حاکم بر برنامه های درسی 2. جهت گیریهای سیاسی حاکم بر آموزش عالی 3. جهت دهی برنامه های درسی به سوی نیازهای جامعه
		نظام	نظام برنامه درسی از سال ۱۳۱۳-۱۳۳۲ به صورت متمرکز زیر نظر شورای عالی معارف از سال ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۶ به صورت غیر متمرکز و در اختیار دانشگاه ها و سال ۱۳۴۶ تا ۱۳۵۷ به صورت نیمه متمرکز بوده است	4. جهت گیری در جهت شکل گیری آموزش عالی خصوصی غیردولتی 5. مرکز نقل برنامه ریزی درسی در دانشگاه و در اختیار گروه های تخصصی رشته های تحصیلی
	رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره مطرح نبوده است	6. جهت گیری به سوی توجه به امر پژوهش و تحقیق	
	حرفه	برنامه درسی به مثابه حرف در این دوره مطرح نبوده است	7. جهت گیری به سوی پرورش نیروی انسانی متخصص برای تامین نیاز نهادهای بوروکراتیک	
		دانش	انتقال دانش برنامه درسی با ترجمه چند اثر در حوزه برنامه درسی	

جهت گیری های برنامه درسی در دوره فرهنگی مذهبی (۱۳۶۳-۱۳۵۷):

جدول ۲: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره فرهنگی - مذهبی در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	ابعاد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره ی فرهنگی - مذهبی در نظام آموزش عالی	دوره ی فرهنگی - مذهبی	فرایند	فرایند برنامه ریزی درسی در گروه ها و کمیته های برنامه ریزی ستاد انقلاب فرهنگی یا حضور متخصصان حوزه ی دانشی رشته های تحصیلی انجام می شد	1. جهت گیری های ایدئولوژیک اسلامی حاکم بر برنامه های درسی
		نظام	نظام برنامه درسی به صورت متمرکز و در شورایی خارج از دانشگاه پایه ریزی شد	2. جهت گیری های سیاسی حاکم بر آموزش عالی
		رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره مطرح نبوده است	3. تحت الشعاع قرار گرفتن کارکرد های آموزشی و پژوهشی در مقابل اختلافات سیاسی و مسلکی
		حرفه	برنامه درسی به مثابه حرف در این دوره مطرح نبوده است	4. جهت گیری در جهت حذف آموزش عالی خصوصی (غیردولتی)
		دانش	ادامه انتقال دانش برنامه درسی با ترجمه چند اثر مهم در حوزه برنامه درسی	5. مرکز ثقل برنامه ریزی درسی در ستادی متمرکز و بیرون از دانشگاه
				6. عدم توجه به امر پژوهش و تحقیق

جهت گیری های برنامه درسی در دوره تمرکز گرای (۱۳۶۳-۱۳۷۹):

جدول 3: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره تمرکز گرای در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	ابعاد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره تمرکز گرای درنظام آموزش عالی	دوره ی تمرکز گرای	فرایند	فرایند برنامه ریزی درسی در گروه ها و کمیته های شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم و با حضور متخصصان حوزه ی دانشی رشته های تحصیلی انجام می شد	1. جهت گیری های ایدئولوژیک اسلامی حاکم بر برنامه های درسی 2. جهتگیریهای سیاسی حاکم بر آموزش عالی 3. جهت دهی برنامه های درسی به سوی رفع نیاز های جامعه
		نظام	نظام برنامه درسی به صورت متمرکز و در شورای خارج از دانشگاه پایه ریزی شد	4. جهت گیری در جهت شکل گیری آموزش عالی خصوصی (غیردولتی)

	رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره و با برگزاری مقطع کارشناسی ارشد و دکترای برنامه ریزی درسی مطرح شد	5. مرکز ثقل برنامه ریزی درسی در شورایی متمرکز و بیرون از دانشگاه 6. جهت گیری به سوی توجه به امر پژوهش و تحقیق	
		برنامه درسی به مثابه حرف در این دوره با عنوان مدرس و هیات علمی مطرح شد		حرفه
		ادامه انتقال دانش برنامه درسی با ترجمه و تألیف کتاب و مقالات در حوزه برنامه درسی		دانش

جهت گیری های برنامه درسی در دوره تمرکز زدایی از برنامه درسی دانشگاهی از

1379 به بعد :

جدول 4: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره تمرکز زدایی در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	ابعاد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره تمرکز زدایی در نظام آموزش عالی	دوره ی تمرکز زدایی	فرایند	فرایند برنامه ریزی درسی در گروه ها و کمیته های دانشگاه های واجد شرایط و با حضور متخصصان هیات انجام می شد	1. واگذاری باز نگری برنامه های درسی به دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی واجد شرایط
		نظام	نظام برنامه درسی به صورت غیرمتمرکز و در اختیار دانشگاههای واجد شرایط قرار گرفت	2. تعیین معیار ها، روش های اجرایی و نتایج مورد نظر در باز نگری از سوی وزارت علوم
		رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره با گسترش کمی دانشگاه های برگزار کننده مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای برنامه ریزی درسی و افزایش پذیرش دانشجو در این حوزه ادامه یافت	3. جهت دهی برنامه های درسی به سمت پرورش روحیه پژوهش و ابتکار و کار آفرینی و تفکر نقاد
		حرفه	برنامه درسی به مثابه حرف در این دوره با عنوان مدررس مطرح شد	4. جهت دهی برنامه های درسی به سوی انطباق با نیاز های جامعه
				5. جهت دهی برنامه های درسی به سوی تحولات علمی روز دنیا
				6. جهت دهی برنامه های درسی به سمت کیفی سازی برنامه های درسی

جهت گیری های برنامه درسی در دوره اسلامی سازی (از سال ۱۳۷۶ به بعد):

جدول 5: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره اسلامی سازی در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	اهداد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره اسلامی سازی در نظام آموزش عالی	دوره ی اسلامی سازی	فرایند	فرایند برنامه ریزی درسی در گروه ها و کمیته های برنامه ریزی وزارت علوم و با حضور متخصصان حوزه دانشی و در دانشگاه های واجد شرایط انجام می شد	1. جهت گیری ایدئولوژیک اسلامی در فرایند برنامه ریزی درسی 2. گرایش به روشهای نوین علمی در بازنگری اصلاح و تدوین متون درسی
		نظام	نظام برنامه درسی از سال 1379-1384 به صورت غیرمتمرکز و در دانشگاه های واجد شرایط و از سال 1384-1392 به صورت متمرکز و در شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم و از سال 1392 به بعد به صورت نیمه متمرکز پایه ریزی شد	3. جهت دهی برنامه درسی به سوی فضایل اخلاقی 4. گرایش به معرفی مفاخر تاریخی و معاصر در برنامه های درسی 5. جهتدهی برنامه های درسی به سوی نیازهای جامعه 6. جهتدهی برنامه های درسی به سوی مسئله محوری
		رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره با گسترش مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای برنامه ریزی درسی ادامه یافت	7. گرایش به سوی فرهنگ کارآفرینی در برنامه های درسی 8. جهتدهی برنامه های درسی گروه هنر به سوی هنر اسلامی ایرانی
		حرفه	برنامه درسی به مثابه حرفه در این دوره با عنوان آموزشگر (هیات علمی) مطرح شد	9. توجه به ایجاد نظام ارزیابی و نظارت برنامه های درسی
		دانش	ادامه انتقال دانش برنامه درسی با ترجمه و تالیف کتب و مقالات در حوزه برنامه درسی	

جهت گیری های برنامه درسی در دوره تحول علوم انسانی (از سال ۱۳۸۸ به بعد):

جدول 6: جهت گیری ها و ویژگی های برنامه های درسی در دوره تحول علوم انسانی در نظام آموزش عالی ایران

مضمون فراگیر	دوره ی برنامه درسی	ابعاد برنامه درسی	ویژگی های برنامه های درسی	جهت گیری های برنامه ی درسی
جهت گیری های برنامه درسی در دوره تحول علوم انسانی در نظام آموزش عالی	دوره ی تحول علوم انسانی	فرایند	فرایند برنامه درسی در گروه ها و کمیته های برنامه ریزی شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم و با حضور متخصصان حوزه دانشجویی رشته های تحصیلی در دانشگاههای واجد شرایط و در گروههای تخصصی دانشگاه و در شورای تحول علوم انسانی و در کارگروههای تخصصی این شورا انجام می شد	1 جهت گیری به سوی اسلامی سازی برنامه درسی علوم انسانی 2. جهت گیری برنامه های درسی علوم انسانی به سوی نیاز بازار کار 3. جهت گیری برنامه های درسی به سوی بومی سازی علوم انسانی 4 جهت دهی تولید علم با توجه به آمایش سرزمین 5 جهت گیری کیفی در تولید برنامه های درسی علوم انسانی تعامل حوزه و دانشگاه در فرایند تولید برنامه های درسی علوم انسانی
		نظام	نظام برنامه درسی به صورت نیمه متمرکز و ترکیبی از شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم دانشگاه های واجد شرایط و شورای تحول علوم انسانی پایه ریزی شد	6. جهت گیری میان رشته ای در برنامه های درسی علوم انسانی
		رشته ی تحصیلی	برنامه درسی به مثابه رشته تحصیلی در این دوره و با گسترش گرایش های تخصصی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری برنامه ریزی درسی دنبال شد	7. جهت دهی به برنامه های درسی با توجه به ارزشهای انقلاب اسلامی 8. جهتدهی برنامه های درسی به سوی دوره های مهارتی و کارآموزی
		حرفه	برنامه درسی به مثابه حرفه در این دوره و با عنوان آموزش گرهیست علمی و به عنوان مشاور در مراکز آموزش ادارات سازمانها و غیر مطرح شد	

نتیجه گیری

دوره های تحول برنامه ی درسی

دوره ی عملگرایی (۱۳۵۷-۱۳۱۳)

۲- دوره ی فرهنگی مذهبی (۱۳۶۲-۱۳۵۹)

۳- دوره ی تمرکز دایمی (۱۳۷۹-۱۳۶۳)

۴- دوره ی تمرکز دایمی (۱۳۷۹-۱۳۸۴)

دربرسی تاریخچه ی آموزش عالی نوین ایران از لحاظ آموزشی و درسی از سال ۱۳۱۳_۱۳۴۶ سیستم غیرمتمرکز، از سال ۱۳۴۶-۱۳۵۹ سیستم نیمه متمرکز، و از سال ۱۳۵۹_۱۳۷۸ سیستم متمرکز رابه خوداختصاص می دهد. اما حرکت از برنامه ریزی متمرکز به سمت غیرمتمرکز در آموزش عالی با توجه به شرایط و الزاماتی که از دیدگاه صاحب نظران در آموزش عالی جلوه گریهستند، از سال ۱۳۷۹ با واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاه های واجد شرایط آغاز شد. (موسی پور و همکاران ۱۳۸۴).
از شروع برنامه ی توسعه ی چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴) سیستم متمرکز بر برنامه درسی دانشگاه حاکم شد و از سال ۱۳۹۲ و در اواسط برنامه ی پنجم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۰) و آغاز برنامه ی ششم (۱۳۹۶ به بعد) شاهد نظام برنامه ریزی درسی نیمه متمرکز در آموزش عالی می باشیم .

منابع

۱. دکتر عباس بازرگان (۱۴۰۱) ارزشیابی آموزشی
۲. فصلنامه مطالعات و برنامه درسی دکتر کورش فتحی و اجارگاه ناهید شفیعی (۱۳۸۶)
۳. مقاله بررسی جهت گیری برنامه درسی در دوره تمرکز گرایی در نظام آموزش عالی ایران نویسنده فتحی و اجارگاه کورش. موسی پور نعمت الله
۴. وبلاگ nasrphd.blogfa.com
۵. مقاله سنجش جهت گیری برنامه درسی اساتید نویسنده: جمال سلیمی
۶. جهت گیری برنامه درسی وبلاگ dana1336.blogfa.com